

Zmiany w k.p.c.

Jeszcze większego znaczenia nabierze jakość prowadzonej przez ubezpieczycieli likwidacji szkód, w toku której zbierana jest duża część materiału dowodowego wykorzystywanego w procesie przez pełnomocników. – **MACIEJ DITTMAJER, MAREK OPIELA**

Maciej Dittmayer

jest współnikiem zarządzającym i radcą prawnym w kancelarii Dittmayer i Wspólnicy.

Marek Opiela

jest radcą prawnym w kancelarii Dittmayer i Wspólnicy.

Ponad dwa miesiące temu weszła w życie ostatnia nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego, jednak pierwsze pozwы podlegające nowym regułom zaczynają dopiero trafiać do pozywanych ubezpieczycieli. Większość przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381) dotyczy bowiem postępowań wszczętych od dnia 3 maja 2012 r. Nowa procedura wpłynie zapewne na sytuację prawną ubezpieczycieli, występujących w sądach głównie jako pozwani, a także osób dochodzących obrony swoich praw na drodze sądowej.

SPRAWY GOSPODARCZE

Jedną z podstawowych zmian wprowadzonych przez ustawodawcę jest likwidacja postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Uchylone zostały m.in. art. 479¹² i 479¹⁴ k.p.c., statuujące tzw. prekluzję dowodową, tj. obowiązek podania w pozwie wszystkich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie (a także zarzutów w odpowiedzi na pozew) pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że strona wykaże, że ich powołanie w pozwie nie było możliwe lub potrzeba powołania wynikała później. Odejście od modelu prekluzji ustawowej stanowi dość odważny krok ustawodawcy, który nie pozostaje jednak bierny, decydując się na inne rozwiązanie mające na celu realizację zasady koncentracji materiału dowodowego.

Można zatem spodziewać się wydłużenia postępowań toczących się pomiędzy

przedsiębiorcami, gdyż poprzednie rozwiązania, pomimo niedoskonałości, zapewniały w miarę szybkie i sprawne rozpoznawanie spraw. Dość często powodowało to jednak naruszenie poczucia sprawiedliwości jednej ze stron (zazwyczaj przegrywającej), gdy wyrok opierał się na „prawdzie formalnej”, nie odzwierciedlając rzeczywistych stosunków prawnych i faktycznych danej sprawy.

Również obniżenie progów właściwości rzeczowej sądów okręgowych w sprawach między przedsiębiorcami ze 100 tys. zł do 75 tys. zł, wynikające z likwidacji postępowania gospodarczego, oznaczać będzie spowolnienie działania sądów okręgowych, prowadzących procesy o dużej wartości przedmiotu sporu. Jednocześnie obniżenie wartości przedmiotu zaskarżenia dla „spraw kasacyjnych” może oznaczać przyjęcie przez Sąd Najwyższy do rozpoznania, a następnie dokonanie wykładni lub rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, również spraw mniejszego kalibru.

Za bardzo korzystny dla ubezpieczycieli uznać należy natomiast brak konieczności złożenia odpowiedzi na pozew w terminie dwóch tygodni. W związku z prekluzją dowodową oznaczało to potrzebę zebrania oraz zaprezentowania całego materiału dowodowego i zarzutów w bardzo krótkim czasie, pomimo że termin rozprawy wyznaczany był zwykle dopiero za kilka miesięcy. Brak terminowego złożenia odpowiedzi na pozew oznaczał natomiast oczekiwanie na wyrok zaoczny, którego zaskarżenie pozwalało dopiero na podniesienie zarzutów

oraz złożenie wniosków dowodowych. Obecnie termin na złożenie odpowiedzi na pozew jest wyznaczany indywidualnie w każdej sprawie, przy czym nie może on być krótszy niż dwa tygodnie.

Obowiązywać przestały również zakazy zmiany powództwa oraz przekształceń podmiotowych (art. 479⁴ § 2 k.p.c.), które niejednokrotnie uniemożliwiały osobom pozywającym niewłaściwe podmioty (np. polskiego ubezpieczyciela działające-

Nowa koncepcja koncentracji materiału dowodowego opiera się na systemie dyskrecjonalnej władzy sędziego, nie zaś prekluzji ustawowej. Zgodnie z danym § 6 art. 207 k.p.c. (analogicznie art. 217 § 2 k.p.c.), *sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w pozwie, odpowiedzi na pozew lub dalszym piśmie przygotowawczym bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu*

Jednocześnie **nałożono na sąd więcej obowiązków związanych z tzw. przesłuchaniem informacyjnym stron, ustaleniem okoliczności spornych oraz udzielaniem stronom pouczeń**. Rozwiązanie to ma na celu dążenie do merytorycznego rozpoznania sprawy, choć można obawiać się, że sądy nastawione na udzielanie pomocy osobom dochodzącym roszczeń (a nie ochronę praw w drodze postępowania sądowego), będą niejednokrotnie naruszać zasadę kontradyktoryjności. Pozostaje mieć nadzieję, że nagrywanie rozpraw pozwoli na właściwą kontrolę udzielanych przez sądy pouczeń, a ustalenie okoliczności spornych nie będzie oznaczało wyszukiwanie okoliczności korzystnych wyłącznie dla jednej ze stron procesu (zazwyczaj poszkodowanych).

Ponadto umożliwiono przewodniczącemu oraz sędziemu zobowiązanie stron do złożenia pism procesowych z oznaczeniem porządku ich składania, terminem, w którym należy je złożyć i okolicznościami, jakie mają być wyjaśnione pod rygorem zwrotu. W toku sprawy złożenie pism przygotowawczych następuje tylko wtedy, gdy sąd tak postanowi, chyba że pismo obejmuje wyłącznie wniosek o przeprowadzenie dowodu. Spowoduje to niewątpliwie uniknięcie „zasypywania” sądu niepotrzebnymi pismami procesowymi i uporządkuje przebieg procesu.

WNIOSKI

Wprowadzone zmiany k.p.c. spowodują zapewne wydłużenie postępowań toczących się pomiędzy przedsiębiorcami, choć nowe rozwiązanie może okazać się bardziej elastyczne niż system prekluzji ustawowej. Z drugiej strony można spodziewać się usystematyzowania i bardziej sprawnego prowadzenia „zwykłych” spraw cywilnych, a w konsekwencji ich szybszego rozstrzygnięcia. Nie można jednak zapominać o wyższych wymogach stawianych pełnomocnikom, wynikającym z zasady koncentracji materiału dowodowego realizowanej za pomocą dyskrecjonalnej władzy sędziego. Jeszcze większego znaczenia nabierze jakoś prowadzonej przez ubezpieczycieli likwidacji szkód, w toku której zbierana jest duża część materiału dowodowego wykorzystywanego w procesie przez pełnomocników. Wpływ nowych regulacji na rynek ubezpieczeniowy będzie odczuwalny przez ubezpieczycieli bardziej lub mniej w zależności od poziomu likwidacji szkód oraz zastępstwa procesowego w sprawach sądowych. □

Materiał dowodowy

Zasada koncentracji materiału dowodowego sprowadza się do norm, które mają na celu efektywne gromadzenie przez sąd materiału dowodowego, a w konsekwencji doprowadzenie do rozstrzygnięcia sprawy w możliwie najkrótszym terminie. Wyegzekwowanie jej następuje za pomocą sankcji w postaci możliwości pominięcia (z mocy prawa lub na podstawie decyzji sądu) spóźnionych twierdzeń i dowodów.

go jako reprezentant do spraw roszczeń zamiast zagranicznego ubezpieczyciela) konwalidowanie popełnionego błędu. Obecnie błędne określenie pozwanego nie powoduje konieczności ponownego wniesienia pozwu i uiszczenia dodatkowej opłaty sądowej. Nie chroni to jednak powoda od konieczności uiszczenia kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego występującego z procesu, za którego wstępuje właściwy podmiot w trybie art. 194 § 1 i 2 k.p.c. W doktrynie wskazuje się bowiem, że zwrot kosztów osobie niewłaściwie pozwanej przysługują zasadniczo zawsze i nie jest uzależniony od wyniku postępowania, również w wypadku, gdy sprawę wygra powód. Natomiast warunkiem uzyskania zwrotu kosztów jest złożenie przez pozwanego odpowiedniego wniosku (tak M. Jędrzejewska w: *Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz, tom 1*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2009, Wydawnictwo Lexis Nexis, s. 593).

„ZWYKŁE” SPRAWY CYWILNE

Ustawodawca wprowadził także szereg rozwiązań, mających na celu przyspieszenie „zwykłych” spraw cywilnych, nie ograniczając ich do „postępowań gospodarczych”. Uznano za celowe tworzenie regulacji o charakterze uniwersalnym, mogących przyczynić się do poprawy efektywności ochrony prawnej udzielanej w postępowaniu cywilnym.

sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Pominięcie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie następuje przy tym z mocy prawa, lecz na mocy decyzji sądu.

W cytowanym przepisie **wprowadzono nowe podstawy późniejszego dopuszczenia twierdzeń i wniosków dowodowych**. Przesłanka „braku zwłoki” w rozpoznaniu sprawy z powodu uwzględnienia spóźnionych twierdzeń i dowodów jest rozwiązaniem, które należy oceniać pozytywnie. Wątpliwości interpretacyjne mogą natomiast powstawać przy ustalaniu zakresu jej zastosowania w praktyce. Przedstawiciele doktryny i orzecznictwa wskazują bowiem, że każdy spóźniony wniosek czy twierdzenie, zwłaszcza w dużych ośrodkach, spowoduje zwłokę w postępowaniu. Strona przeciwna, powinna mieć bowiem prawo i czas do ustosunkowania się do nich. W przeciwnym razie może zostać pozbawiona możliwości obrony swych praw, co z kolei może stanowić bezwzględną przesłankę odwoławczą (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Duże wątpliwości może budzić również przesłanka w postaci „innych szczególnych okoliczności”, która miejmy nadzieję doczeka się szybko wykładni w postaci orzeczeń Sądu Najwyższego. Dowolność w jej stosowaniu może prowadzić do nadużyć i naruszeń zasady równości stron, szczególnie na niekorzyść ubezpieczycieli.